

SGU och yttranden i översiktsplaneringen

En kvantitativ och kvalitativ undersökning
kring SGUs yttranden i översiktsplaneringen

WSP Analys & Strategi
Februari 2017

2016-02-02

Innehåll

- Inledning och metod
- Kännedom om yttrandet
- Kännedom om yttrandets innehåll
- Yttrandet tillgänglighet
- Yttrandets saklighet och fakta
- Yttrandets användbarhet
- Utveckling av kommunal samverkan
- Slutsats och rekommendationer för fortsatt arbete
- Förteckning över intervjuade kommuner

Inledning och metod

SGUs geografiska undersökningar och information används i kommunal samhällsplanering för att åstadkomma en hållbar och ändamålsenlig mark- och vattenanvändning.

I översiktsplaneringsarbetet används SGUs information framförallt för att se till att mark- och vattenområden används till det som de är mest lämpade för, med hänsyn till markens beskaffenhet.

SGU är därför en av de myndigheter som lämnar remissyttranden i samband med kommunernas framtagna av nya översiktsplaner och fördjupade översiktsplaner.

Inledning och metod

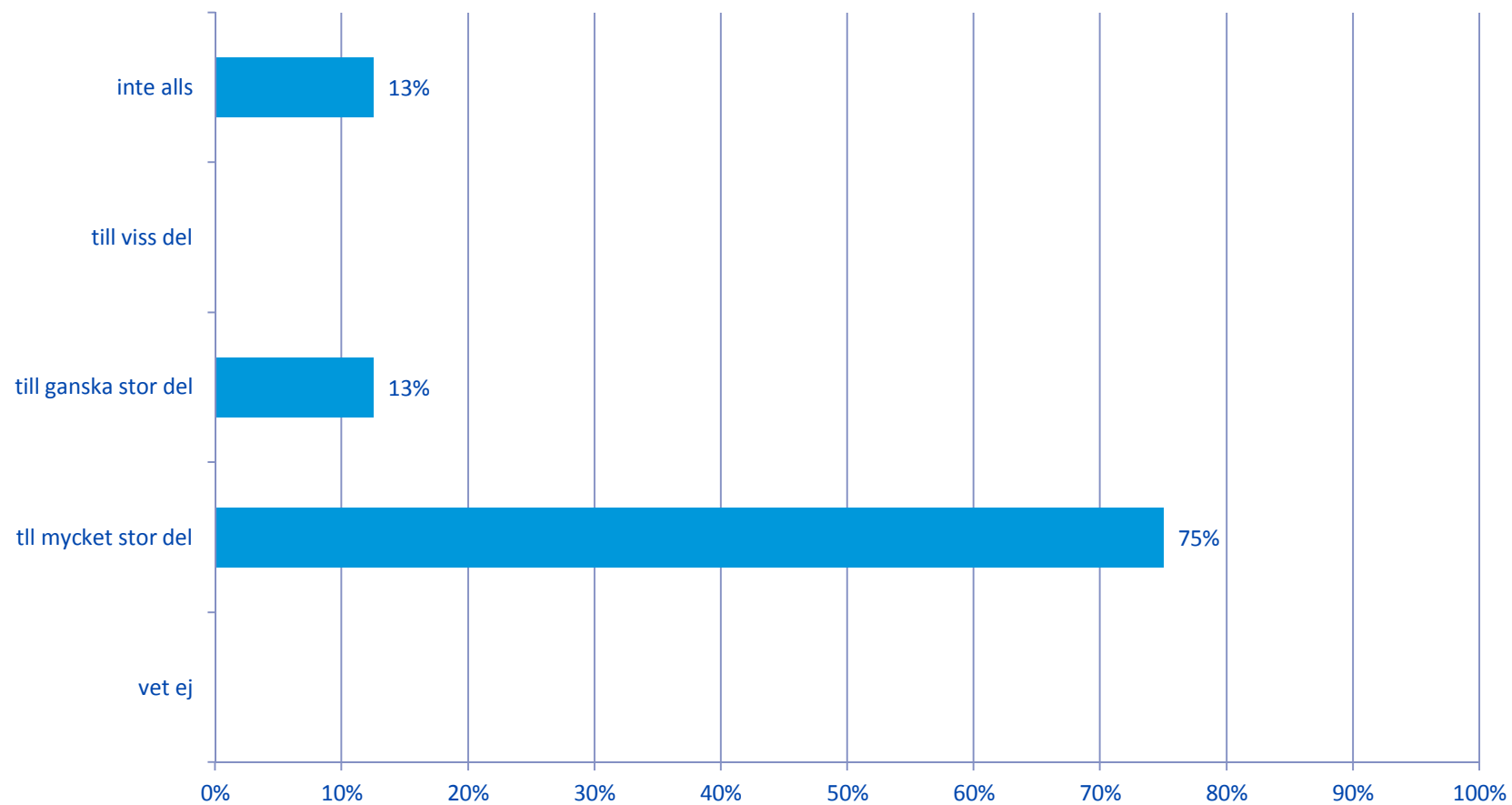
Syftet för denna studie var att undersöka hur ett urval av kommuner i Sverige som nyligen tagit fram en ny översiktsplan (eller för närvarande håller på att upprätta en ny översiktsplan), upplever samverkan med SGU och hur den kan utvecklas. För att undersöka detta har en kombination av enkät och semistrukturerade intervjuer med kommunala tjänstemän genomförts. Inledningsvis genomfördes enkäten som sedan kom att fördjupas med en semistrukturerad intervju på ca 10-20 min.

Totalt 8 kommuner med olika geografi, storlek och som kommit olika långt i ÖP-processen deltog i studien. 11 kommuner ingick i det ursprungliga urvalet, men några av dessa uteblev pga. att de som tillfrågats var föräldralediga, hade bytt tjänst och ersättare med kunskap och insyn saknades, eller den tillfrågade inte hade tid eller intresse att svara.

Enkäten genomfördes i december 2016 och intervjuerna i decemeber 2016 och januari 2017.

Kännedom om yttrandet

Har du tagit del av yttrandet?

Kännedom om yttrandet

De som handlägger SGUs yttranden är framförallt tjänstemän med plankompetens så som samhällsplanerare, planarkitekter eller kulturgeografer. Generellt kan man också i studien se att kommuner med mycket geologiska angelägenheter är mer benägna att ha kunskap och insyn i SGUs verksamhet. Några av de tillfrågade har kommit i kontakt med SGU i arbete med detaljplaner eller i samband med föreläsningar om SGUs utredning och tjänster på regional nivå. Flera uppskattar SGUs karttjänster och betonar deras användbarhet.

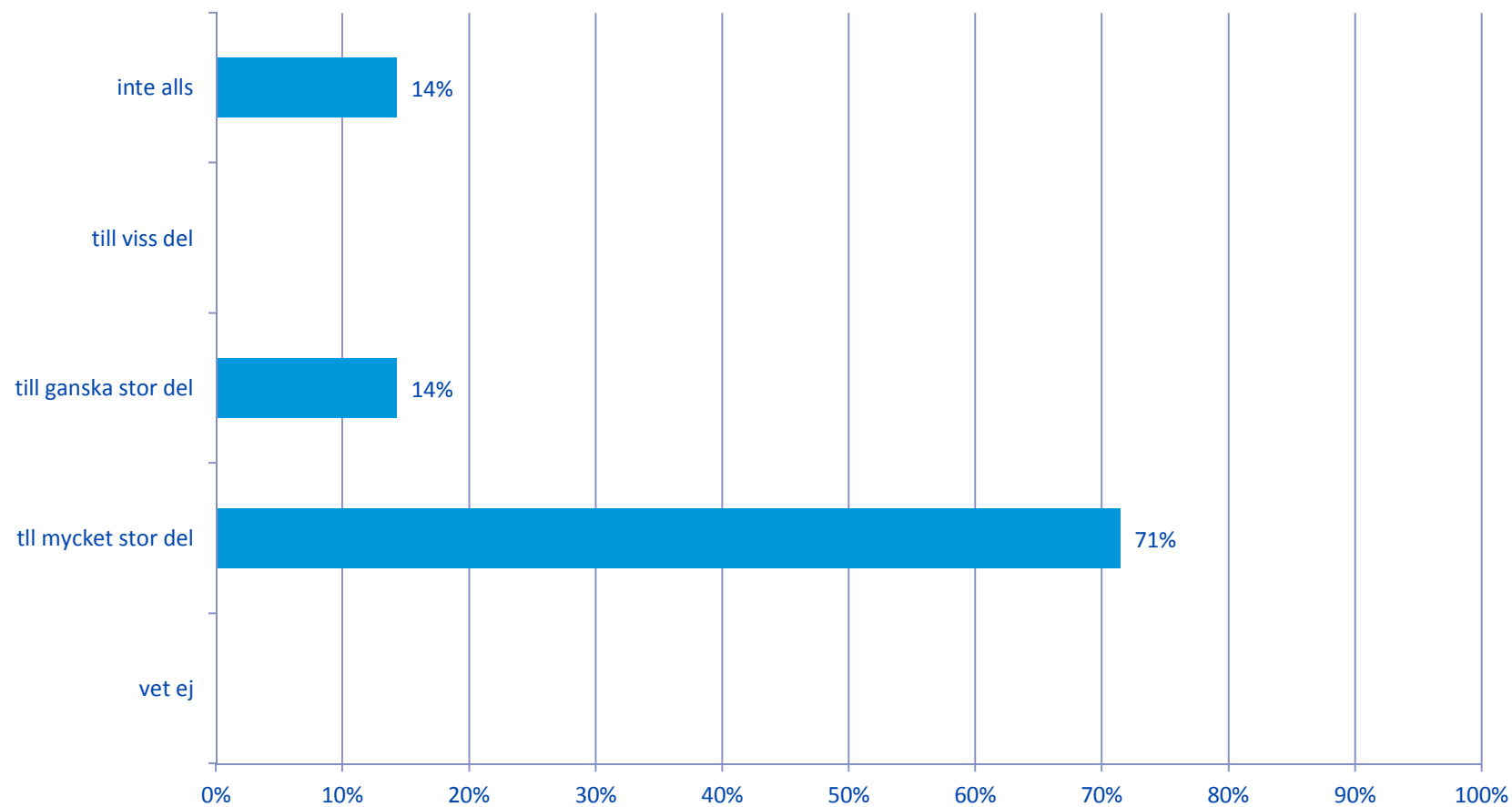
Enkätstudien visar på att 75% av de tillfrågade kommuntjänstemännen hade tagit mycket stor del av yttrandet, 13% hade tagit ganska stor del av yttrandet och 13% hade inte alls tagit del av yttrandet. En övervägande majoritet hade således god kunskap om och insyn i yttrandets existens och avsändare.

Intervjuerna intygar också en mycket god kännedom om SGUs yttranden i översiktsplaneringsprocessen, då informanterna beskriver att flertalet tjänstemän med olika utbildningsbakgrund ofta hanterat yttrandet. Även en del konsulter har varit delaktiga i hantering och tolkning av yttrandets innehåll. I en kommun var det en kommun som ansvarade för samordning av SGUs yttranden för 4 stycken kommuner, eftersom SGUs synpunkter ofta rörde områden som sträckte sig över kommungränser.

Samtliga av de intervjuade kommuntjänstemänne upplevde att det var tydligt att yttrandet kom från SGU trots att det skickats som ett underlag i Länsstyrelsens yttrande.

Kännedom om yttrandets innehåll

Hur väl känner du till innehållet i yttrandet?

Kännedom om yttrandets innehåll

De tillfrågade i enkätstudien kände väl till yttrandets innehåll, 71% till mycket stor del, 14% ganska stor del och 14% inte alls. Intervjustudien bekräftade denna bild.

De som inte kände till yttrandets innehåll hade oftast inte varit ansvariga för handläggningen, och hade inför intervjun fått läsa på om dess innehåll. De som kände till ganska stor del av yttrandets innehåll tenderade att ha kommit långt i processen med översiktsplanen eller ansåg att yttrandet var så självklart att beakta att de inte lagt detaljerna på minnet.

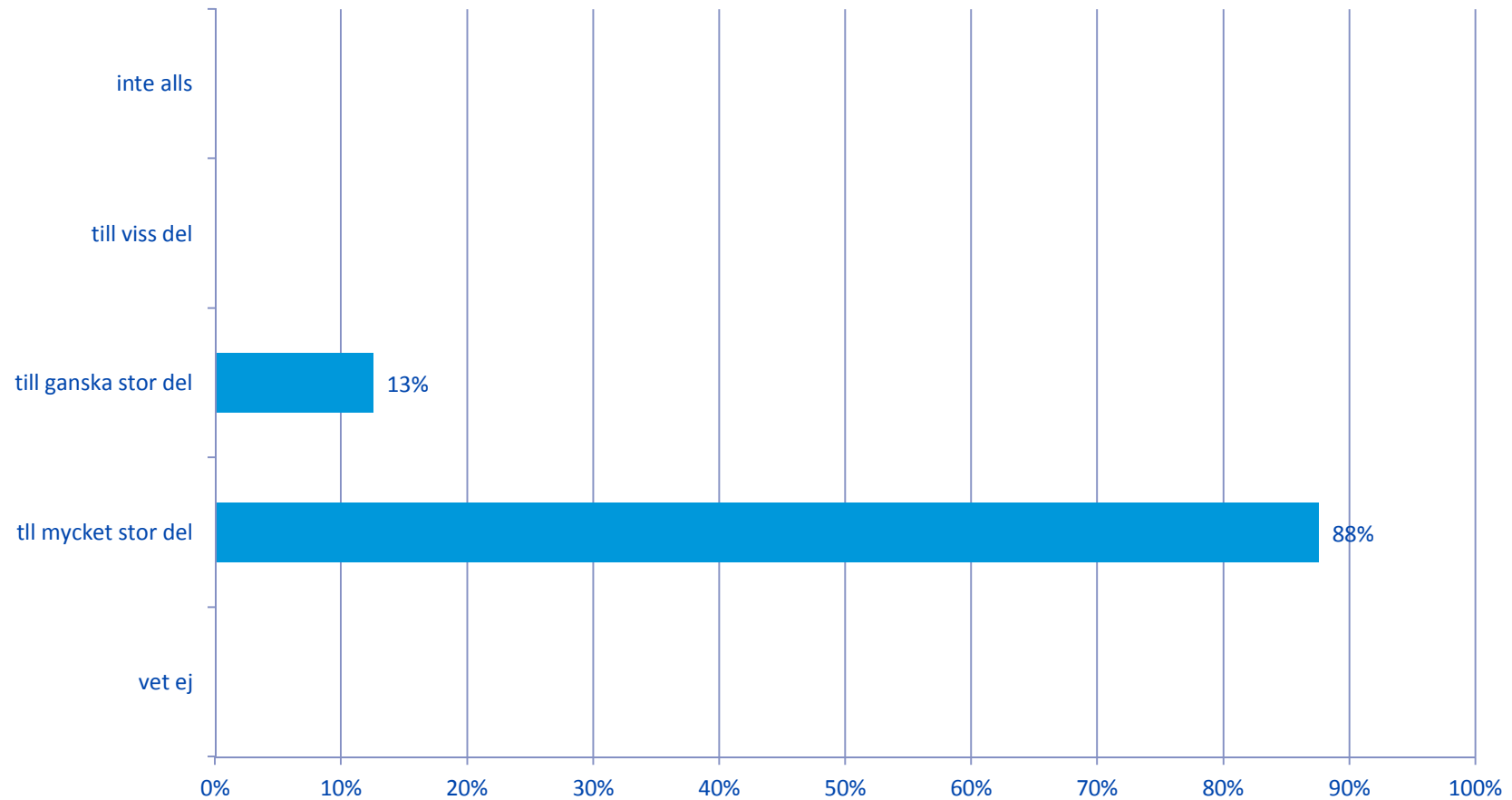
De flesta av kommunerna anser att yttrandena är sakliga och tillräckligt koncisa. Några anser yttrandet ska vara så koncist som möjligt och att feedback på kommunens arbete är överflödig. Andra anser att ställningstagandena i yttrandena kan motiveras mer utförligt. Några tycker att SGU bör bli bättre att motivera sin syn på riksintressen som skiljer sig mot kommunens syn.

En informant uttryckte en önskan att man i yttrandena kan hänvisa till Länsstyrelsen utredningar och tjänster mer frekvent än vad man gör idag.

Yttrandets tillgänglighet

Var yttrandet lätt att förstå?

Yttrandets tillgänglighet

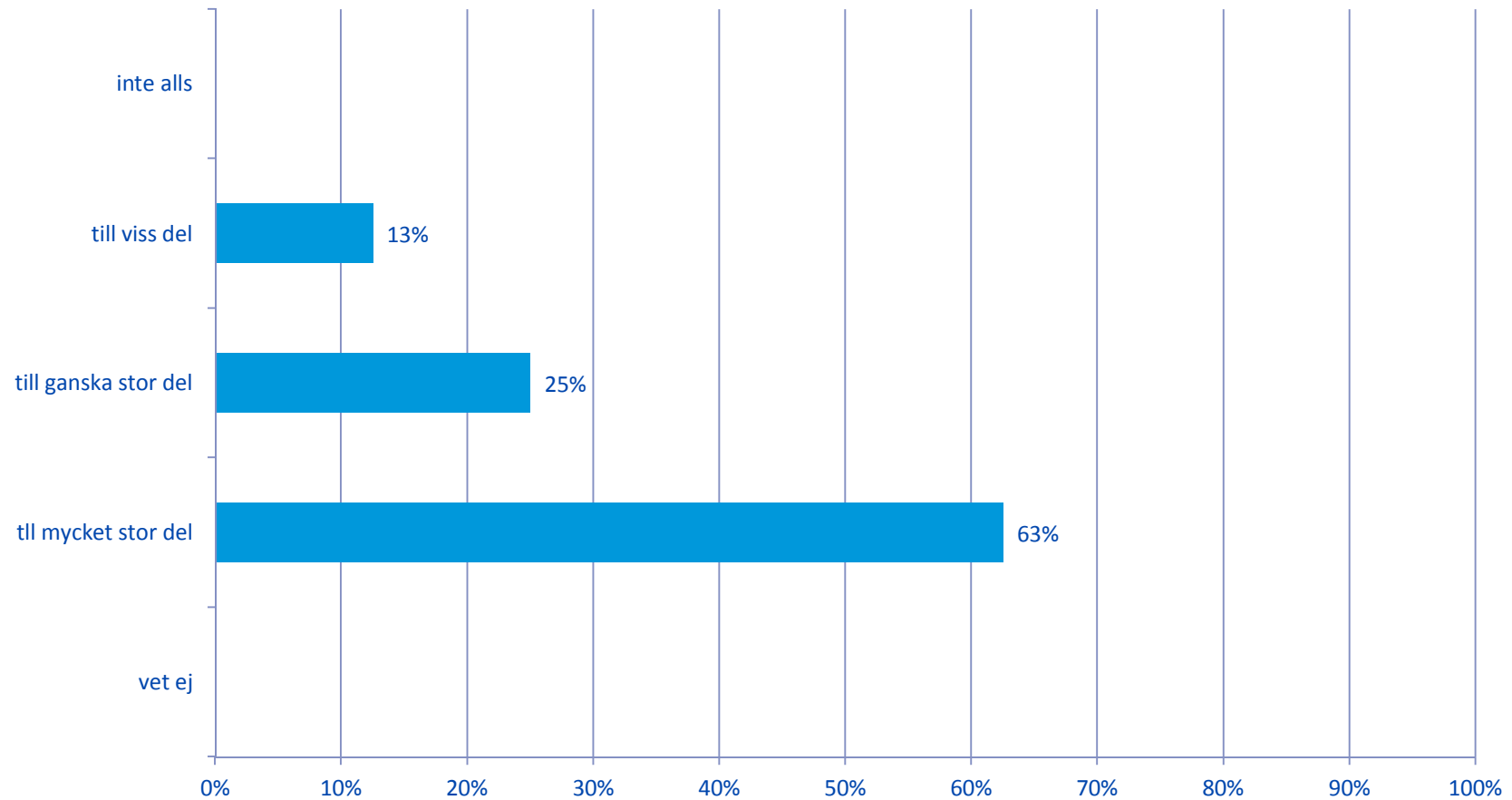
Enkätstudien visar på att majoriteten, 88% av de tillfrågade upplevde att yttrandet var mycket lätt att ta till sig och förstå och 13% ganska lätt att förstå.

Intervjuerna bekräftade denna uppfattning, där informanterna menade att det ligger i kommunala tjänstemän och yrkesgrupper som samhällsplanerare och planarkitekters vardagliga arbetsuppgifter att kunna handskas med olika myndighetstexter. Om man har kommit i kontakt med liknande yttranden är det således inte svårt att förstå yttrandena, det krävdes inte särskild miljöteknisk kunskap för att tillgodogöra sig innehållet.

Några informanter föreslog dock att texten skulle kunna skrivas i två versioner, en för tjänstemän och en för allmänheten. Det som skrivs till allmänheten ska ha ett lättförståeligt språk som tydligt kommunicerar kärnan i budskapet. Detta kan användas av kommunen såväl som SGU själva för spridning främst i sociala medier för att nå ut till så många som möjligt.

Yttrandets saklighet och fakta

Upplever du att yttrandet var sakligt?

Yttrandets saklighet och fakta

Generellt uppfattas SGUs yttranden ha god saklighet och fakta. Yttrandets saklighet anses i enkäten av 63% vara till mycket stor del, 25% ganska stor del och 13% till viss del.

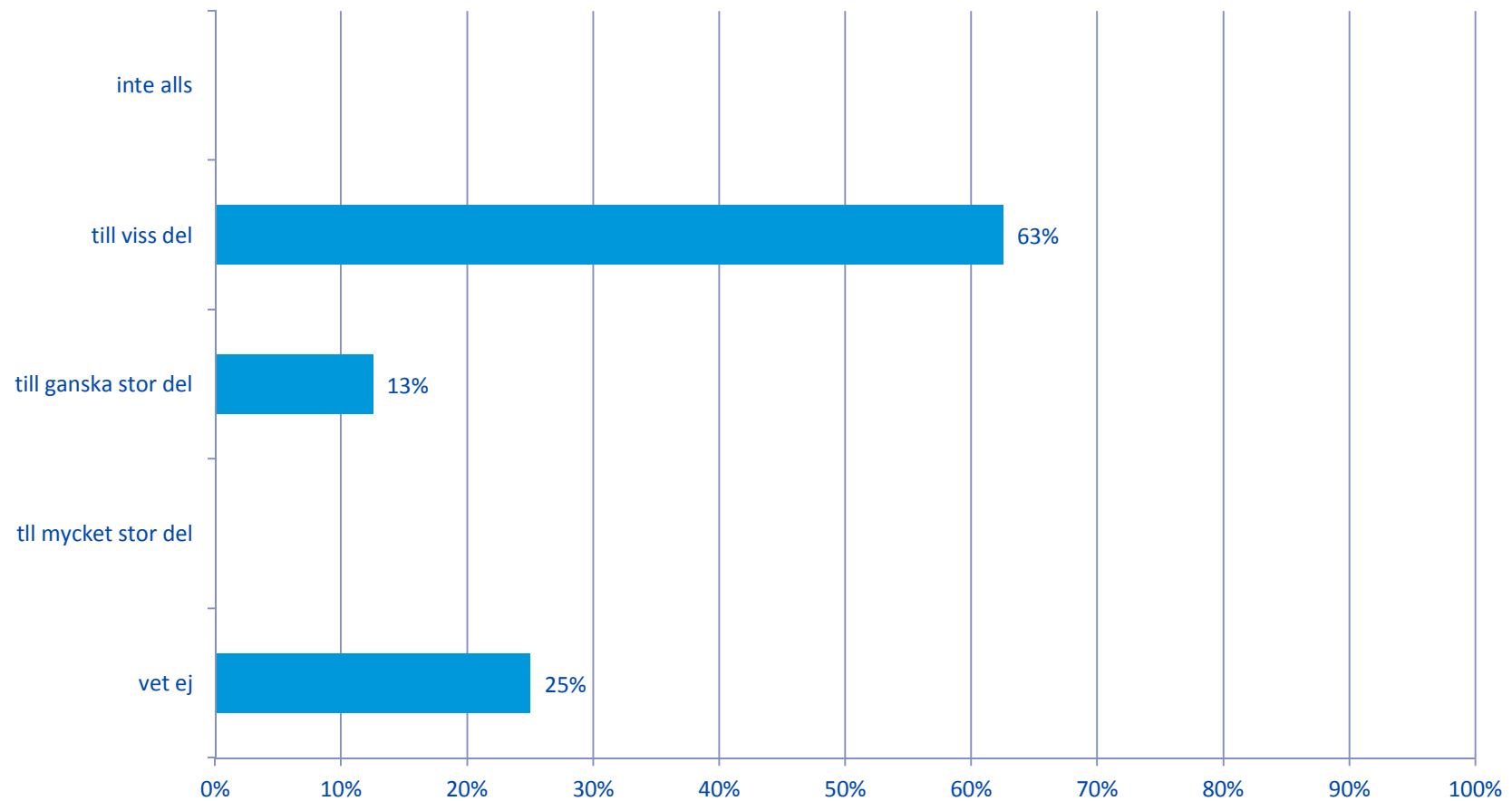
Att 13% hade ansåg att sakligheten bara till viss del uppnåddes var kopplade till en preferens om koncisa svar respektive en preferens om tydligare motiveringar kring olika ställningstaganden, vilket framkom i intervjuerna. Vissa kommunrepresentanter ansåg att yttrandena låg på en alltför översiktlig nivå och önskade att SGU skulle beskriva mer djupgående varför risker och ställningstaganden värderas som de gör.

Att yttrandet till mycket stor del var faktabaserat var det något fler som ansåg 71%, och 14% ganska stor del, respektive till viss del. I intervjuerna framkom att det uppskattas när SGU skickar med uppdateringar eller kompletteringar av grundvattenförekomster eller skredriskområden. I en intervju framkom att geologis och vattenfrågor bör prioriteras, eftersom det förmodades att efterfrågan kring dessa områden på sikt kommer öka.

Yttrandets användbarhet

Har kvaliteten på översiktsplanen förbättrats med hjälp av SGUs yttrande?

Yttrandets användbarhet

Kvaliteten i översiktsplanen har enligt majoriteten (63%) till viss del förbättrats med hjälp av SGUs yttrande. 25% av de tillfrågade kan inte bedöma om det har haft någon påverkan medan 13% anser att det påverkat till ganska stor del.

Att många av kommunerna har svårt att konkret se användbarheten av SGUs yttrande kan ha att göra med att det sällan får genomslag i den färdiga översiktsplanen. I detaljplaner är det vanligare att SGUs yttranden är synliga eftersom de ofta innehåller mer detaljerade beskrivningar av mindre avgränsade områden. Översiktsplanen är ett strategiskt dokument där slagkraftiga strategier och mål för kommunen som helhet och där blir inte underlagsdokument och beaktanden av yttranden lika synliga i slutprodukten. Dessutom är samrådskedet en begränsad del av översiktsplaneringsprocessen, vilket kan vara en orsak till att många av de tillfrågade anser att yttrandet enbart till viss del förbättrat kvaliteten i Öpn, eller inte kan avgöra på vilket sätt yttrandet påverkat.

På frågan om yttrandet hjälpt kommunen i arbetet med översiktsplanen anser fortfarande majoriteten på 63% att det gjort det till viss del, men till skillnad från föregående fråga, anser 25% att det till ganska stor del hjälpt kommunen och enbart 13% vet inte om det var till hjälp eller ej.

Att fler är positiva i denna fråga kan ha att göra med att majoriteten av de som intervjuades ansåg att yttrandena hade kommit vid en god tidpunkt, vilket samtliga menar är i samrådskedet. I ett fall kom yttrandet efter utställningen, vilket gjorde att kommunens arbete saktades ner. En informant ansåg att man borde ta med SGU tidigare i processen än som remissinstans för att det skulle kunna bidra till djupare förståelse för SGUs ställningstaganden och perspektiv.

Utveckling av kommunal samverkan

Samverkan begränsad om den enbart sker genom yttranden. Informanterna belyser i intervjuerna att uppsökande verksamhet från SGUs sida vore bra t.ex. genom presentation av geologiska inventeringar, sårbarhetskarteringar och kartläggning av erosionskänsliga områden, klimatstudie med inriktning på havsnivåökningar etc.

Några av de intervjuade känner till att SGU redan bedriver sådan verksamhet men majoriteten gör det inte. Därför bör det tydligare kommuniceras i olika typer av media att sådana tjänster finns att tillgå. Dessutom kan samverkan förbättras genom fler informella möten med information och utbildning i specifika teman eller tjänster som SGU tillhandahåller. De personliga mötena med SGU är givande eftersom de motverkar bilden av en "grå massa". En informant föreslår att samtliga kommuner ska få en egen tilldelad handläggare för att underlätta kontakten och öka samverkan. *"Fanns det ett namn att ringa, då tror jag den kommunala planeraren skulle ha lättare för att göra det och SGU skulle kunna få bättre dialog med kommunerna."*

Ett annat förslag som uppkom var att mötena skulle kunna äga rum hos Länsstyrelsen i och med att mycket av informationen ofta presenteras på regional nivå. Dessutom kan Länsstyrelsen samordna med teman för deras verksamhet och man får ett tydligt forum för mellankommunala eller regionspecifika frågor.

En informant ansåg att det är svårt att arbeta med en myndighet som dessutom utför konsulttjänster. En prioritering av vilka undersökningar som är allra viktigast för kommunen att utföra, följt av förslag på vilka mer utredningar som kan genomföras om budgeten tillåter, skulle vara att föredra.

Slutsats och rekommendationer för fortsatt arbete

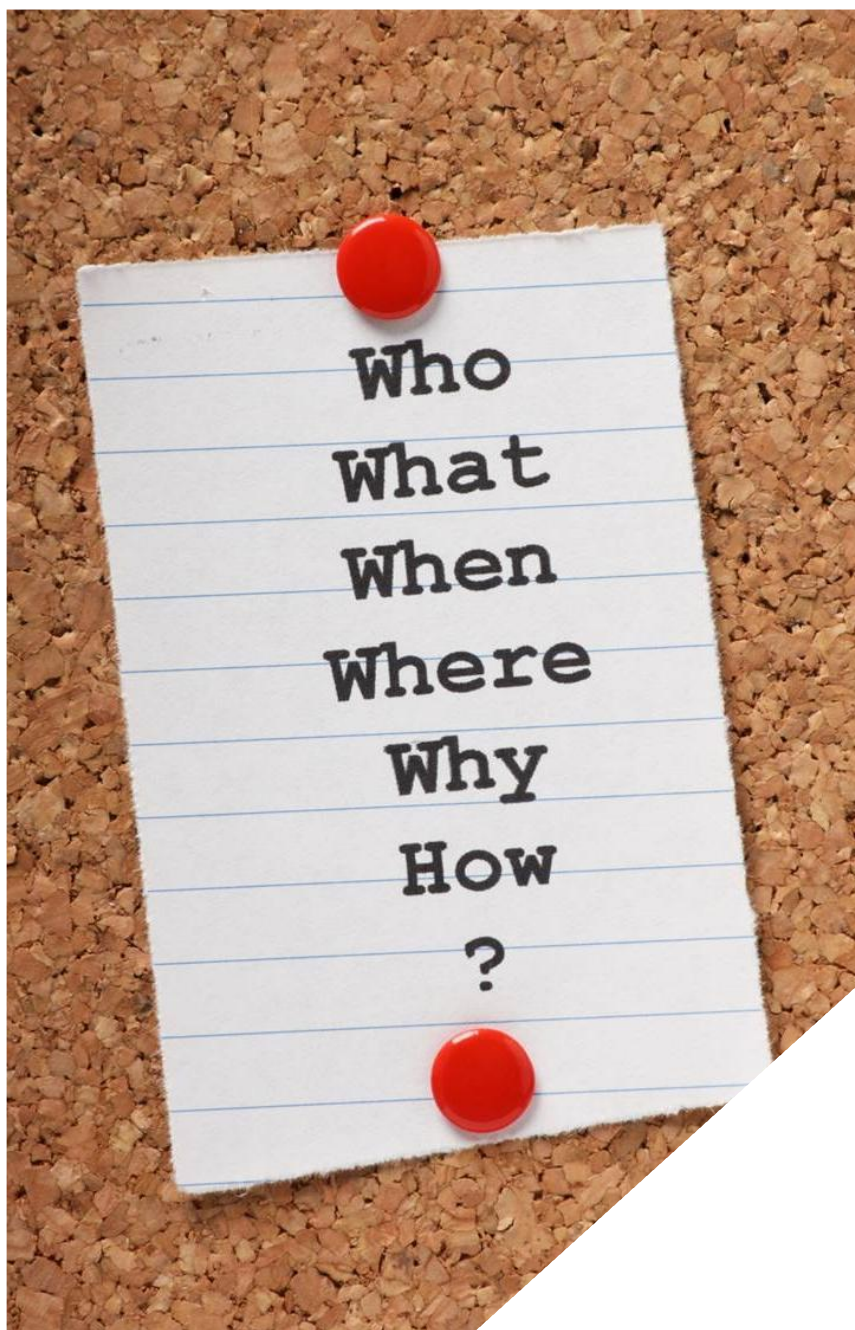
De yttranden som SGU lämnar idag i kommunernas översiktsplaneprocess har begränsad påverkan på processen som helhet, just eftersom det enbart är ett yttrande bland flera myndighetsinstanser som kommer in sent i processen under samrådsskedet. Men kommunerna anser över lag att yttrandena är koncisa, sakliga och faktabaserade. I vissa fall kan dock motiveringarna förtydligas och förenklas för att kommunen ska kunna sprida vidare informationen till allmänheten.

Majoriteten av kommunerna som ingått i studien menar att yttranden är en relativt begränsad form av samverkan. Samtliga föreslår ett större inslag av personliga möten och presentationer av SGUs tjänster, utredningar och verktyg. Att få ett ansikte eller namn på en specifik handläggare är något som flera efterlyser för att främja ökad samverkan.

WSP rekommenderar därför att SGU lägger fokus på att tydligare marknadsföra möjligheten för personliga möten och presentationer av genomförda utredningar med SGUs tjänstemän.

SGU bör även se över vilka forum som är passar bäst för att nå ut till så många som möjligt, antingen på regional eller delregional nivå. Försök samtidigt värna om en personlig kontakt, där det finns en kontinuitet i handläggningen där samma person i så långt det är möjligt har ansvar för frågor för en specifik kommun.

Förteckning över intervjuade kommuner

- Falkenberg – 20170105
- Herrljunga – 20170113
- Karlshamn – 20170104
- Lindsberg – 20170104
- Ovanåker – 20161210
- Simrishamn – 20161128
- Söderhamn – 20161129
- Umeå – 20170111

VI ÄR WSP

WSP är ett av världens ledande analys- och teknikkonsultföretag. Vi erbjuder tjänster för hållbar samhällsutveckling inom Hus & Industri, Transport & Infrastruktur och Miljö & Energi. Bredd och mångfald kännetecknar våra medarbetare, kompetensområden, kunder och typer av uppdrag. Tillsammans har vi 34 000 medarbetare på över 500 kontor i 40 länder. I Sverige har vi omkring 3 500 medarbetare.

Kontakt: kia.hultin@wspgroup.se

